

L'impacte de les avaluacions a les universitats catalanes (1996-2002)

AQU Catalunya ha publicat el llibre L'impacte de les avaluacions a les universitats catalanes (1996-2002), fruit de l'experiència recollida a partir de les avaluacions a titulacions, departaments i serveis de les universitats catalanes dutes a terme des de l'any 1996 fins al 2002, període fonamental en què, per primera vegada, es va promoure l'avaluació de la qualitat a les universitats. Es tracta d'un document que pretén, d'una banda, reconèixer el camí recorregut en la millora de la qualitat per les universitats catalanes i de l'altra, servir d'estímul per a continuar els esforços en aquest camí que té com a gran fita la integració del sistema universitari català en l'Espai europeu d'educació superior (EEES).

El llibre consta d'11 capítols que tracten des de la visió general de l'evolució de la garantia de la qualitat en l'educació superior a Europa i allò que ha representat el consorci Agència en el període 1996-2002, fins a temes bàsics en l'assegurament de la qualitat com ara l'accés de l'alumnat a la universitat, el disseny de plans d'estudis, la qualitat dels ensenyaments, la qüestió del professorat i la qualitat de l'aprenentatge, la qualitat de les infraestructures i els resultats de la formació. Els autors dels articles que componen el llibre són membres destacats de la comunitat universitària que han participat en diferents processos d'avaluació duts a terme des d'AQU Catalunya.

L'impacte de les avaluacions a les universitats catalanes (1996-2002) vol ser un referent del període en què el consorci Agència va promoure l'avaluació de titulacions i l'esperit que precisament durant aquests anys, 1996-2002, ha estat característic del sistema universitari català: l'esforç i la dedicació per promoure la millora de la qualitat i l'establiment, sense marxa enrere, de la cultura de la qualitat i l'avaluació contínua.

Fitxa tècnica

Títol: L'impacte de les avaluacions a les universitats catalanes (1996-2002)

Autors: Don F. Westerheijden (Center of Higher Education Policy Studies, Països Baixos); Gemma Rauret (AQU Catalunya); Claudi Alsina (UPC) i Josep Font (UAB); Joan Prat (UdL) i Sebastián Rodríguez (UB); Ignasi Vila (UdG) i Pilar Monreal (UdG); Miquel Martínez (UB) i Estanislau Pastor (URV); Antonio Michelena (UdL) i Claudi Mans (UB); Josep M. Vilalta (DURSI) i Francesc Solà (UPC); Joan Mateo (UB) i Ferran Ferrer (UAB); Josep M. Vilalta (DURSI) i Carles Garcia (URV); Francesc Abad (UPF) i Carles Ramió (UPF).

Pàgines: 402

Data d'edició: juliol de 2004

Tiratge: 2.000 exemplars

HI HA UN NOMBRE LIMITAT D'EXEMPLARS DEL LLIBRE QUE S'OFEREIXEN ALS MITJANS PER A LA SEVA DIFUSIÓ

Consideracions principals

El ràpid desenvolupament dels sistemes universitaris durant la dècada dels 80, juntament amb un nou context caracteritzat pel canvi de model tecnològic, la internacionalització de les societats i la importància creixent del factor coneixement en el funcionament de les economies va fer que a mitjan anys noranta, i en consonància amb altres països europeus, arribés el moment d'establir processos per a l'assegurament i la millora de la qualitat universitària a Catalunya.

Capítol 1. Darrere un blanc mòbil. La garantia de la qualitat de l'educació superior a Europa

Don F. Westerheijden (Center for Higher Education Policy Studies, Països Baixos)

Westerheijden analitza l'evolució de la garantia de la qualitat a Europa amb un esperit crític. Segons l'autor, les parts involucrades en el procés d'avaluació aprenen durant el temps que el posen en pràctica. Això és el que es pretén, ja que posar més atenció en la qualitat de l'ensenyament és una condició prèvia per a la millora de la qualitat. Tot i així, un cop obtinguts els resultats de la primera ronda d'avaluacions satisfactòries, la segona ronda invariablement no és capaç de millorar en la mateixa mesura que la primera la qualitat o la responsabilitat. Rutina, burocratització i aparences són perills a l'aguait. Per contrarestar aquestes tendències, els sistemes de garantia de qualitat s'han de concebre amb una predisposició intrínseca al canvi positiu.

Capítol 2. L'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya

Gemma Rauret (AQU Catalunya)

En aquest capítol es contextualitza la creació del consorci l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya com a institució encarregada d'establir metodologies adients per a l'avaluació de les titulacions universitàries i de dur a terme aquestes avaluacions. Gemma Rauret, explica la transformació del consorci Agència en AQU Catalunya arrel de la LUC, així com les noves atribucions que li atorga

aquesta llei. L'autora fa especial èmfasi en els valors que guien les activitats d'AQU Catalunya: transparència, desenvolupament i innovació, i intercanvi d'experiències.

Capítol 3. La transició/accés al sistema universitari català

Claudi Alsina (UPC) i Josep Font (UAB)

La transició de la secundària a la universitat és un dels aspectes clau dins el sistema universitari que ha portat a l'edició del *Marc general per a una bona transició dels estudiants de secundària a la universitat*, on s'analitza la qüestió de què podrien fer els estudis universitaris per tal d'enfocar bé aquesta etapa de transició. Alsina i Font destaquen que a partir de les avaluacions realitzades s'ha fet un esforç de sistematització dels principals problemes detectats en el procés de transició. Així, aquest document esdevé un manual de bones pràctiques que defineix objectius referencials i línies estratègiques d'actuació.

Capítol 4. El disseny de plans d'estudi en l'avaluació institucional

Joan Prat (UdL) i Sebastián Rodríguez (UB)

L'avaluació institucional fa un diagnòstic de la situació, identifica els punts febles i presenta una proposta de millora. Entre les febleses del sistema detectades en les primeres avaluacions, destaca l'absència de definició del perfil de formació de les titulacions. Segons els autors, el perfil de formació i la seva concreció en el pla d'estudis o currículum constitueixen el referent clau que orienta tota l'activitat de la formació universitària, per tant la seva concreció inadequada o el seu desconeixement disminueixen el potencial de qualitat que una institució pot aportar. La detecció de febleses i la seva posterior correcció a través de les propostes de millora fa que s'estigui caminant en la bona direcció el sistema universitari català estigui preparat de cara a l'any 2010, quan és prevista l'existència d'una estructura harmonitzada europea de titulacions i programes.

Capítol 5. La qualitat de l'ensenyament a les universitats catalanes

Ignasi Vila (UdG) i Pilar Monreal (UdG)

Les avaluacions de titulacions han posat de manifest que la qualitat de la docència no només fa referència a l'activitat solitària del professorat amb el seu alumnat; al contrari, aquesta activitat s'insereix en un procés col·lectiu planificat i coordinat. En aquest sentit, a les universitats catalanes s'ha avançat notablement, ja que a la majoria d'estudis hi ha òrgans de decisió sobre l'activitat docent en què participen conjuntament el professorat i l'alumnat. No obstant això, Vila i Monreal consideren que encara queda un llarg camí per recórrer, ja que moltes vegades es continua pensant en l'activitat docent com quelcom exclusivament individual, fet que provoca que moltes vegades l'alumnat tingui dificultats per establir relacions entre els diferents coneixements o trobi repeticions innecessàries.

Capítol 6. El professorat i la qualitat de l'aprenentatge

Miquel Martínez (UB) i Estanislau Pastor (URV)

El títol d'aquest capítol invita a relacionar una de les activitats inherents al professorat universitari, l'activitat docent, amb les activitats d'aprenentatge dels estudiants. Una activitat docent que no pot ser entesa aïlladament, sinó que s'ha de considerar en interacció amb les activitats d'aprenentatge dels estudiants. Els autors presenten els canvis que haurien de caracteritzar la cultura docent a la universitat, els reptes que aquests canvis poden generar en el professorat universitari i les funcions i el paper del professorat en relació amb l'avaluació de la seva activitat docent i amb la qualitat.

Capítol 7. La qualitat de les infraestructures i els equipaments universitaris

Antonio Michelena (UdL) i Claudi Mans (UB)

Les infraestructures i els equipaments universitaris no es limiten a ser el contenidor inert on es desenvolupen un conjunt de processos docents i de recerca; són el marc que condiciona la qualitat de les activitats que s'hi duen a terme. Assegurar la qualitat d'equipaments i instal·lacions és, doncs, segons els autors, el primer pas per assegurar la qualitat de tot el procés d'aprenentatge. Dels centres avaluats a Catalunya, la valoració general de les instal·lacions és satisfactòria (el 46% dels informes les valoren de forma positiva i el 12,5% ho fan de forma negativa). En aquest sentit, AQU Catalunya ha elaborat el *Marc general per a l'avaluació dels serveis, les instal·lacions i els equipaments a l'abast dels estudiants* que té per objectiu donar

orientacions per avaluar el conjunt de serveis que la universitat posa a disposició de l'estudiant al llarg del seu procés educatiu.

Capítol 8. L'avaluació de la gestió i dels serveis universitaris. Creixement i processos de canvi en el sistema universitari català

Josep M. Vilalta (DURSI) i Francesc Solà (UPC)

El sistema universitari a Catalunya ha sofert els darrers anys un creixement quantitatiu espectacular: l'accés a la universitat pública s'ha generalitzat i ha incrementat l'oferta universitària en tots els sentits. Per aquest motiu, la gestió universitària ha vist modificar radicalment els seus requeriments. D'acord amb els autors, per gestió universitària es podria entendre com tot allò que no és estrictament formació ni recerca; així, més enllà de l'activitat administrativa i de suport, la gestió universitària i englobaria aspectes com l'organització interna, l'estratègia corporativa, la gestió de persones o la gestió de recursos, entre altres. En aquest capítol s'analitzen diferents experiències, metodologies i eines emprades en diferents avaluacions institucionals i es presenten els contractes programa, instruments estratègics de gestió per a la millora de la qualitat de les universitats i del sistema universitari en general, fruit d'un pacte institucional entre l'Administració i cada universitat pública.

Capítol 9. Els resultats de la formació a la universitat

Joan Mateo (UB) i Ferran Ferrer (UAB)

En l'ensenyament superior, el domini conceptual de resultats formatius es refereix als resultats acadèmics, expressats mitjançant les notes obtingudes pels alumnes al llarg dels estudis en cadascuna de les matèries i/o al temps dedicat per aconseguir finalitzar la carrera. La majoria d'indicadors utilitzats en els processos d'avaluació institucional s'obtenen jugant amb aquests dos paràmetres bàsics. Precisament l'objecte d'aquest capítol és analitzar els resultats de la formació a partir de la informació recollida i publicada per AQU Catalunya, subministrada majoritàriament per les universitats catalanes o obtinguda mitjançant estudis específics liderats per l'Agència.

Capítol 10. L'R+D+I a les universitats catalanes i la transferència de coneixements a la societat al principi del segle XXI

Josep M. Vilalta (DURSI) i Carles Garcia (URV)

Tot i l'increment significatiu de recursos –principalment públics– aportats al sistema i a les universitats i l'augment considerable de la producció científica a les universitats catalanes, tant en quantitat com en qualitat i impacte, hi ha aspectes que són molt millorables: la coordinació insuficient entre els diferents actors institucionals en la política científica i tecnològica; la manca de tècnics de suport i de recursos a la recerca i innovació a les universitats; la valoració social insuficient de les activitats d'R+D i de la funció social de les universitats. Vist això, en aquest capítol els autors determinen els principals reptes de futur de les activitats d'R+D+I de les universitats públiques catalanes.

Capítol 11. La millora institucional de les universitats catalanes: de la planificació a l'avaluació

Francesc Abad (UPF) i Carles Ramió (UPF)

Les universitats catalanes han impulsat de manera molt decidida, en els darrers cinc anys, estratègies de planificació, millora organitzativa i d'avaluació. De fet, en el moment actual, es pot afirmar que les universitats catalanes estan més avançades en matèria de planificació, organització i avaluació que la mitjana de les administracions catalanes. Precisament, l'objectiu dels autors d'aquest capítol és fer una revisió i unes reflexions generals sobre els programes de renovació institucional de les universitats catalanes, que engloben els grups d'estratègies següents: planificació (que inclou plans estratègics generals d'universitat, plans estratègics sectorials, contractes programa i plans vinculats al personal), organització (que implica des de l'autoria de circuits administratius a implantació de certificacions ISO) i avaluació (que agrupa els processos d'avaluació institucional d'estudis i serveis, l'avaluació de la recerca i l'avaluació de processos específics de la gestió universitària).